

رہنما سبیر پشیمان دہلیتھوہ

حاماسا عید خاصہ

له هەردوو کۆمەڵەشێعیری: (پشکۆکان نەگەشێنەوه ١٩٧٦) و (پژێنه ١٩٧٩)دا رەفێق سابع به شانازی و راشکاواییهوه جاری شیوعیوونی خۆی دهدات و تا سه‌ره‌تای سالانی نه‌وه‌دیش هه‌ر خاوه‌نی هه‌مان گوتاره. له ناکاو وهرچه‌رخانیکی تێڕ له فیکریدا روو دهدات و نه‌وه‌ری راست له ناسیۆنالیسته‌کان دهرگیر و پڕوی ده‌می شیعیری ده‌کاته هه‌ره‌ب و ده‌لێ:

له سروشتی نینسانیتان به گومانم،

له هاوسپیی و هاوئایینی و له ناسنستان پشیمانم. (۳۹) وەرزه بardiته

سالی ۱۹۹۳ که کومه له شيعره کانی له ديوانیکا کک دهکاتهوه، دهيوئ به فووی لایردن و گزړیني چنډ
 دپړتک و هندی وشه. خوری چاره که سدهیکي رابردوی خوی بکوړیښتهوه، ثم رهنجی نهگر
 بهرهمی یووی، تمیا نهوه بووه، راستگویی شاعیری له بهر دم خوتنه ردا خستوهته مترسیه کی
 راسته ښتهوه.

ره‌هفیک یکه‌مین شیعرى (رژئنه‌ی بۆ: شهید سه‌لام عادل ی سكرتێرى یكه‌مى پارتى كۆماریستى عێراق كه له ١٩٦٢ دا به‌ ده‌ستى به‌عسییه‌ فاشسته‌كان شهید كرا، ل ٧ ژبئه‌) نووسیه‌، به‌لام له دیوانه‌كه‌دا (ل ٢٤٩) ئه‌و زانیاریانه‌ی فهرامۆش كردوه‌. ره‌هفیک شیعرى بشكۆكان ته‌گه‌شه‌ینه‌وه‌یشی ههر بۆ (شهید سه‌لام عادل نووسیه‌، ل ٢٣ بشكۆكان ته‌گه‌شه‌ینه‌وه‌) وه‌له‌ی له‌ دیوانه‌كه‌دا هم‌دیسان ناوی ئه‌و شهیده‌ی سه‌روه‌ته‌وه‌، له‌ رژئنه‌دا (ل ١٤) ده‌لت:

له ناو لوولهي تفهنگي دمنځي پيشمرگي هاندريڼا
له ديوانه کېدا (ل ۲۸۴) ډيکا به:

له ناو لوولوی تفهنگی دهستی پیتشمارگی
شهرمر و سهری سافین و هاندننا.

گرنگترین نەبەردێک کۆمۆنیستەکان لە بزووئەهوی ئەلەولدا تۆماریان کردبێ. داستانی هەندێتە، ئەو شەهەرازوویی هێزی لە بەرزوئەهوی بزووئەهوکە گۆری و پێشمی بەغداي ناچاری وتووێژ کرد. پەقیق ئەو (ئەزم و سەری سەفین)ە بۆ شارئەهوی ئەو داستانه و بێ باهەخکردنی پۆلی کۆمۆنیستەکان زیاد کردووه.

له يشكوكان نه گه شينده وه (ل ۱۶) دا ده لئ:

تؤیش له سیلہری حیریدا

نازاری گشت چهوساوه‌کانی سهر زهویت هه‌لگرتووه.

له دیوانه کېدا (ل ۱۲) دهیکا به:

تۆش نازارى، جەوساومكانى، سەر زەويت ھەلگرتوود.

له يشكوكان نهگه شيننه وهدا (ل ۱۸) دهلي:

حیزب چاوه‌گانتی فیرکرد، سوزنه‌کان بترسینتی،

ژانەکانتی راهیتنا، چەللاەکان بێزینتی،

حېزب د هسته گانتي فېزگرډ، سړي چاقوگان بېرېت.

له دېوانه کېدا (ل ۴۱۳) دهېکا په:

چا وگانت سوژنه گان د مټرسېتن،

ژانگانت چهلادگان د بهرېتن،

د هسته گانت سړي چاقوگان د بهرن.

له رېژنده شيعريکي بې (شهيد - ټاورمحماني خدر بانېي - که هاورېتيهکي کرېکار بو، له ژير
نمشکه نهچېدا له زنداني رايات شهيدکرا، ل ۱۸) نووسيوه، له دېوانه کېدا بېچکه له ناوکه هامو
زانباريېکاني دېکې به وشې شهيدمکه شهوه، فېراموش کردووه.

له رېژنده (ل ۵۰) دهلي:

به لام کاتي لېبر رېژنه و

له روي دسترېژا دوه ستن

جاري تنيا جاري دميرن، ئي حېزبه کم.

له دېوانه کېدا (ل ۳۴۲) - ئي حېزبه کم - ي سړيوته وه.

نيشتمان کم هر ئو عشقه شم له لا پېرؤزه

مېزني حېزب و

شادي و سېريزي تې تيا دېينم. (رېژنه ۴)

له دېوانه کېدا (ل ۳۶۹) - مېزني حېزب - پشتگوښ خراوه.

رېفيق شيعريکي بې (شاعر و رېژانمانووسي بهرېتي، شهيد سعيد عوفاني که له ۱۹۷۶ دا له ژير
نمشکه نهچېدا شهيدکرا، ل ۳۴ رېژنه) نووسيوه، له دېوانه کېدا (ل ۳۴۵) شيعرکه وک خزي ماوه، به لام
ئو زانباريېانه و ناوي سعيديشي فېراموش کردووه، تنيا لېبر ئوې ناويروا کؤمونيست يو. (۱)
رېفيق له رېژنده شيعري (سردان) ي (بې خواروي لويان نووسيوه، ل ۶۶) له دېوانه کېدا (ل ۳۷۰)
خواروي لويانهکي سړيوته وه. (گورانيېک بې هاورې فهد) ناوي يېککه له شيعرکاني رېژنه، (ل
۴۰) له دېوانه کېدا (ل ۳۷۳) ناوي ناوه: گرانوه. له شيعر کېدا کاتي خزي گونويي تي: (هموو شوي
هاورې فهد سر به مالي برسي و هه ژاراندا دهکا.) له دېوانه کېدا کردوويه په: (هموو شوي
هاورېيېه کم ... سر به مالي برسي و هه ژاراندا دهکا.) له رېژنده له پراويزي همان شيعردا
نووسيو تي: (فهد دامېرېتېر و سکرترې کؤميته ناوندي پارتې کؤمونيستي عېراق ... له شوياتي
۱۹۴۹ دا له سيداره درا.) له دېوانه کېدا ئم تېبېتيېي فېراموش کردووه. له رېژنده (ل ۴۲) شيعريکي
هه به ناوېشاني: گورانيېکي تر بې هاورې فهد، له دېوانه کېدا (ل ۳۶۹) کردوويه به گورانيېک.
رېفيق له رېژنده دهلي: (باسي) کيشي چينايتي و دادېرومري و کؤمونييزميان بې دهکا، ل ۴۱) له
دېوانه کېدا کردوويه په: (باسي) راستي و سريخويي و سؤسياليزميان بې دهکا. ل ۳۷۳) (بؤرؤواکان
يشي ل ۵۱ رېژنه) کردوويه په: (داکېرکرا. ل ۳۷۶)

رېژنه که ۱۹۷۹ له مه هاباد چاپ کرا، به قاچاخ گېشته وه سلېماني و ئنور برزوي خاوه
کتيبخانه يېام به نهېتي دېفروشت. له سر رېژنه، پان راستر لېبر ناوي ئو کؤمونيستانې له
رېژنده هاتېبون و رېفيق سابېر له کؤماري دېوانه کېدا شريفې هاورؤتيووني پې رها نهېنيون،

ئەنەر بىر زۆر لە ژۇرنىمىنە كەلگەن ئاسايىشەكاندا ھېندە بەغسىيانە ئازار درا، لە مردن و عەقل لە دەستچوون نەزىك بوو.

نووسەر و شاعىر پۈتۈندىيان لەگەل دەسلەتدا ھەم، دەسلەت پىشتىگىرى يان دۇايەتى بەرھەميان دەگا. ھەموو دەسلەتلىك ھەول دەدا بەشىك لە ئابدۇلۇزىيائى خۇي بىخەتەتتە ئاۋ مەرىفەت، يان گەر بۆي لۋا بە تەۋايى مەرىفەت كۆنترۆل بگا. پەتىكە لە رىنگاكانى كۆنترۆل كرنى مەرىفەت، كرىنى ئەۋايە مەرىفەت بەرھەم دەھەت، شەرىش ھەك ديار دەھەكى مەرىفەت ئەم رەسايە دىگەرتەو.

نەزىكە چارەكە سەھەك تەۋايى مەرىفەت رەفىق لە ژۇر كۆنترۆلى ھېزىدا بوو. ئەھمەد بانىخەتلى دەلئ: (كىتەبى الحزب الشيعى العراقى و المسالك الكردىم دا بە ھەۋرە رەفىق سەبەر، ئەۋىش بە زەمانەكى رەۋان و شەرىن تەرجەمە كوردىي كەد). (۲)

دەھەت بىلەندە ھەۋرە ناۋايەكى رەفىق بە خەتلى ئەو شەھىدانە ئاۋدراۋە كە ناۋايە سەرىتەو، تەلەرى شەرىي چەند بەرەز بىن، لەسەر بەغەلى دەسلەتلىك ھەزەلچەراۋە، ھەزەب ھەك دەسلەتلىك دەستى كەرت و دەۋستى كەرت. كەرىيە رەۋنەمەنەۋىس، شاعىرى ھەزەب، خەتەندى باۋاي پىن تەۋاۋەكە و گەيەندەيە باكوۋى ئەۋرەيە. بۆيە دەۋو ھەك چۆن ئەزەدى ھەزەب تەف لە ئاگر ناكەن، ئەۋىش ھەزەب تەف لە ھەزەب نەكەرىدا. كەس ئالە دەۋو ھەك چۆن ئەۋرەيەكان دۋاي ھەزەب قەۋە شەرىكە دەلئ: (۳) ئەۋىش دۋاي ئەۋرەيە ھەزەب شەرىي بىگەتەيە: يا ھەزەب، بەلەم زۆرەن ئەۋرەيە دەلئ: ئەۋرەيە ئاۋى ھەزەب و شەھىدانە لە شەھەركەنى دەرەھەت.

(ئەۋى نەپاكەكى لە ۋەلەتلى خەتلى بگا، ھەك ئەۋە ۋايە سامەنى باۋەكى بەزەت و بىدەتە دز و رەگرەن، كەسى ۋا نە باۋەكى لىنى خەتلى دەھەت، نە دز و رەگرەنىش پادەشتى دەھەتەو). (۴) ئەۋرەتەۋەيەكەش كە دەھەتە نەتەۋەيە. مەنەمەنى كۆمەنەستەكان لە دەست دەھەت و نەپەتە جەي باۋەرى ناسەۋنەلەستەكانەش.

رەفىق سەبەر پارچەھەكى لە جەگەرى ھەزەب كەدەو، دەرۋەكى مەلى ھەزەبى رەۋەندە، ئاۋى ھەزەب و شەھىدانە ھەزەبى دەرۋەندەدەر كەد و ھەك مەفەكى سەھەتەي خەتلى، بىرۋەيە ھەزەبى خەتلى، بەلەم نەپەتەنى و نەپەتەنە رەزەل لە رەدەۋى خەتلى بىرەتەو. ئەۋە گەگە نەپە رەفىق چەند سەل كۆمەنەست بوو؟ چەند سەل ناسەۋنەلەست دەھەت؟ گەگە ئەۋە چەند شەرىي جەۋانى ئەۋرەيە؟ چەند شەرىي جەۋانە دەرۋەست؟ يا مەلى ھەزەب كەۋل بىن و مەلى ھەزەبەش ئاۋەدان.*

سەرچاۋەكان

۱) بۇ زانەيە رەزەل بىرۋە: الەك الەيا الۋەنە سەبەدە ۋەنەنى كە سەھەدى يۈسەف پەشەكى بۇ ئەۋرەيە ۱۹۸۶ نەقەسەيا.

۲) ئەھمەد بانىخەتلى، بىرەۋەيەكەنەم ل ۲۸۲ سەۋكەۋەل ۱۹۹۷

۳) رەشادە مەزان، رەۋەشە نەپەنى لە كەردەستەندا، ل ۲۲۸ چە مەنەسۋەر ۱۹۹۲ سەۋكەۋەل.

۴) نەپەلەن.

* بەشىكە لە ئەۋرەيە ھەكى دەرەز.